

Таким чином, процес створення Україною власної правової системи обумовлений реальними потребами розвитку суспільства та спирається на історичні традиції українського права. Оскільки Україна географічно розташована на європейській частині континенту, а також беручи до уваги глобальний характер інтеграційних тенденцій правових систем країн Європи, становлення вітчизняної правової системи не може відбуватися ізольовано. Національну правову систему України, враховуючи її зближення із європейською правовою системою, слід будувати як змішану або правову систему інтегративного типу, що містить ознаки континентального та загального права. Такий підхід до розуміння національної правової системи дає змогу побачити її основне призначення – виступати в якості комплексної категорії, що описує стан українського права і правових явищ в державі, а також регулятора процесів асиміляції, модифікації і конвергенції елементів континентального та загального права.

1. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри. – К.: Ваіте, 2015. – 392 с.

2. Сюр Н. В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Н. В. Сюр. – К., 2006. – 20 с.

Талдикін Олександр Васильович
кандидат юридичних наук, доцент
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*«Чим бідніше розум, тим більше він прагне
захистити себе правилами»*

О. Хаклі

СИМУЛЯКРИ КОНЦЕПЦІЙ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Сучасна держава часто подається як організація суспільства, що побудована на загальнолюдських політико-юридичних ідеалах, які у науці набули вигляду теоретичних конструкцій правової або соціальної держави. Основоположні ідеї теорії правової держави, характеризуються універсальністю, загальною значущістю та найвищою імперативністю. Серед її загальних принципів, центральне місце посідає *принцип верховенства права*, який також означає, що не держава повинна створювати право, а, навпаки, право є основою організації і життєдіяльності держави в особі її органів і посадових осіб, інших організацій. А звідси випливає й твердження про те, що не дер-

жава повинна надавати права і свободи людині, а народ сам утворює право, щоб насамперед обмежити ним державну владу [1; с. 132].

Один із загальних (основних) принципів права – *принцип справедливості* конкретизує вимоги щодо правових форм діяльності держави, та знаходить свій вираз у рівному юридичному масштабі поведінки, у суворій відповідності юридичної відповідальності чинному законодавству [2; с. 152].

Теорія соціальної держави, у свою чергу передбачає, що соціальною є та держава, яка у своїй діяльності прагне до загального добробуту громадян, їх соціальної захищеності та соціальної справедливості в суспільстві. Державний апарат такої держави зобов'язаний підтримувати і забезпечувати на рівні законодавства та в управлінні соціальну рівність і справедливість.

З огляду на вище наведене, актуальним постає питання аксіологічної сутності сучасної держави в умовах її трансформації внаслідок глобалізаційних процесів. Що ж саме дає підстави критичного ставлення до реальності побудови та існування правової та соціальної держави взагалі? Чи залишається правова та соціальна держава поки що недосяжним ідеалом суспільного розвитку більшості країн світу? Характеризуючи взаємовідносини держави і громадянського суспільства, можна зробити висновок про те, що вони можуть бути антагоністичними, або ж мати характер конструктивної взаємодії [3]. Така конструктивна взаємодія передбачає, що держава повинна діяти не заради самозбереження державної влади, а заради тих людей, чії права, свободи і гідність вона покликана юридично забезпечувати та економічно підтверджувати. Світовий досвід державотворення наводить багато прикладів вдалих та сприятливих політико-територіальних організацій суспільства для життя простої людини. Але, чи можна такі приклади вважати фактичною реалізацією концепцій правової або соціальної держави?

На наш погляд, однозначна відповідь буде відсутня, внаслідок існування в суспільній свідомості стійких ціннісних симулякрів, як сформованих за допомогою засобів масової інформації ілюзій та міфологем що до сутності сучасної держави. Отже, актуальним постає аналіз основних ціннісних ілюзій в теоріях сучасної держави.

Симулякр існування абсолютної справедливості. Ще з часів античності було відомо про два види справедливості. Так, Аристотель визначав зрівняльна та розподільну справедливість [4].

Перший вид: *зрівняльна* – діє за принципом «рівним - за рівне». Такий вид справедливості характеризує діяння людей, вимагає рівності, як еквівалентності праці та оплати, прямої пропорційності цінності речі та її ціни, співмірності шкоди та відшкодування. Її можна розглядати в контексті диспозитивного методу приватного права. Отже, зрівняльна справедливість це – розподіл благ і обмін ними незалежно від гідності що передбачає відплату кожному по його справах і вчинках.

Другий вид: *розподільча* або *дистрибутивна* справедливість (distributive justice) – діє за принципом «рівне - рівним, нерівне - нерівним»,

«кожному своє». Відносини розподільчої справедливості вимагають пропорційності в ставленні до людей, визначення якою мірою частка благ, що отримується членами соціальної групи, відповідає соціальним та індивідуальним нормам. Її можна розглядати в контексті імперативного методу публічного права.

Яка саме справедливість повинна (може) існувати в державі? З огляду на те, що держава є організацією суспільства, імперативом її побудови, мабуть повинна бути *соціальна справедливість*, як (social justice) – така система суспільних інститутів, що не в одиничних діях, а по самій своїй структурі, а значить, постійно забезпечує справедливий розподіл соціально-політичних прав і матеріальних благ з урахуванням умов соціального існування.

Чисельна кількість підходів до розуміння сутності соціальної справедливості, як то: класична ліберальна, ревізійністська ліберальна, концепція утилітаризму, демократична, егалітарна та інші є реальним підтвердженням аксіологічного поліцентризму з різними пріоритетами загальної концепції справедливості, а також різними поглядами на роль держави в забезпеченні соціальних благ. Але, усі відомі сучасній науці обґрунтовані концепції справедливості поєднують елементи, як зрівняльної, так і розподільчої справедливості, а також інші цінності, в тому числі цінності зла. Усі вони, на думку Р. Піндайка та Д. Рабінфельда, можна характеризувати як *симулякри*, тобто як ілюзії, лише подібні в чомусь справедливості абсолютній [5; с. 432].

Ілюзія припущення відсутності антагоністичних протиріч в соціально неоднорідному суспільстві. З огляду на ніким та нічим не подолану елітарну сутність характеру сучасних держав, наявність соціально неоднорідного стратифікованого та ранжируваного суспільства, враховувати принципову неспроможність утворення егалітарного суспільства, з рівними можливостями управління та доступу до матеріальних благ всім його членам в державі взагалі, концепція соціальної справедливості трансформується у такий собі доволі спірний варіант, який припускає нерівномірність в розподілі соціальних благ, що у свою чергу, обумовлює існування залежності громадян найманих працівників від громадян власників засобів виробництва, інших роботодавців та конвертацію багатства останніх у політичну владу, що обмежена, де-факто, лише об'ємом їх гаманця, попри наявності якомога ширшого анонсування формальних демократичних процедур.

Наявність одного з різновидів демократичного політичного режиму, враховуючи елітарний характер держави, ще не передбачає дійсного істинного народовладдя, адже точка зору більшості може бути сформована за допомогою впливу ззовні, шляхом застосування чисельних технологій *soft power*. Еліти, як домінуючі соціальні групи застосовують всіляку пропаганду демократичних цінностей, що знаходяться поза межами критичного осмислення, коли суспільство повинно сприймати їх лише позитивно, «на віру». Припущення існування дійсної легальної політичної еліти в сучасній державі, за умов всілякої пропаганди формальної рівності призводить до чисельних не-

скінченних процесів маніпулювання цінністю останньої. Формальність рівності усіх перед законом, а головне, сакралізація демократії та ліберальних цінностей, ототожнення їх зі соціальною справедливістю цементують ілюзію легітимності державної влади та приховують її елітарний характер, за якого простим громадянам важко відстоювати власні інтереси легальними демократичними засобами.

Симулякр суверенності державної влади. Внаслідок впливу процесів глобалізації на трансформацію державних інститутів, актуальним постає питання як зовнішньої так і внутрішньої складової суверенітету. В політико-правовій думці отримують життя геополітична доктрина *хаосу, що керується*, концепція обмеженого суверенітету [6], [7]. Політичний аспект означених процесів проявляється у трансформації суверенітету держави, скороченню його складових, шляхом делегування державою власних владних повноважень новоутвореним наддержавним структурам та затвердженні нового світового порядку, як офіційного приводу втручання у внутрішні справи окремих держав. З однієї сторони, суб'єкти наддержавної влади, яка є одним із різновидів влади політичної, мають можливість використовувати доволі широкий спектр ресурсів від економічних і примусових до маніпулювання свідомістю і поведінкою людей всупереч їх інтересам [8; с. 90]. Панування глобалізованих корпоратократичних еліт через чисельних носіїв державної та наддержавної влади, під гаслами ліберальних свобод, відстоює лише одну свободу – свободу неконтрольованого з боку держав власного збагачення.

З іншої сторони, в умовах глобалізаційних процесів, пропаганди неоліберального мультикультуралізму, перспектива існування ідей національної держави з моноетнічною нацією, з однією мовою, релігією та єдиним розумінням історії, з одними ціннісними орієнтирами та героями виглядає, по меншій мірі штучно, лише як спроба «політичних важкоатлетів» утримувати певні макросоціальні групи в відносно ізольованих, контрольованих ззовні межах – межах кордонів національної держави.

Висновки. Внаслідок існування в суспільній свідомості стійких ціннісних симулякрів, як сформованих за допомогою засобів масової інформації ілюзій та міфологем що до сутності сучасної держави спірною виглядає теза про фактичну реалізацію концепцій правової або соціальної держави.

Чисельна кількість підходів до розуміння сутності соціальної справедливості, як то: класична ліберальна, ревізіоністська ліберальна, концепція утилітаризму, демократична, егалітарна та інші є реальним підтвердженням аксіологічного поліцентризму з різними пріоритетами загальної концепції справедливості, а також різними поглядами на роль держави в забезпеченні соціальних благ.

Наявність одного з різновидів демократичного політичного режиму, враховуючи елітарний характер держави, ще не передбачає дійсного істинного народовладдя.

Формальність рівності усіх перед законом, а головне, сакралізація де-

мократії та ліберальних цінностей, ототожнення їх зі соціальною справедливістю цементують ілюзію легітимності державної влади та приховують її елітарний характер

Панування глобалізованих корпоратократичних еліт через чисельних носіїв державної та наддержавної влади, під гаслами ліберальних свобод, відстоює лише одну свободу – свободу неконтрольованого з боку держав власного збагачення.

1. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. – 3-є вид. перероб. і доп. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016 ; Ліра ЛТД. – 480 с.

2. Там само, с.152.

3. Сердюк І.А. Методологічний аналіз інтерпретації поняття «громадянське суспільство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/41826/%D1>

4. Аристотель. Никомахова етика, V, 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/nikomah.txt>

5. Пиндайк Р., Рабинфельд Д. Микроэкономика. / Пер. с англ. — СПб.: Питер, 2002. — 608 с: ил. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: math.isu.ru/ru/chairs/me/files/books/pindayk_mikroec.pdf

6. Steven R. Mann. Chaos Theory and Strategic Thought [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blackboard.angelo.edu/.../Chaos%20Theory.pdf>

7. Торкунов А.В. Современные международные отношения. Контуры новой глобальной стратегии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://society.polbu.ru/torkunov_relations/ch37_i.html

8. Талдикін О.В. Наддержавна влада в умовах глобалізації // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – Дніпропетровськ, 2016. – № 1. – С. 90-101.

Філіпська Наталія Олександрівна
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри конституційного
і міжнародного права факультету № 4
Харківського національного
університету внутрішніх справ

ДОСТУПНІСТЬ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Сучасні європейські країни, у тому числі й Україна, мають на меті побудову демократичної правової країни, верховенства права та утвердження Конституції як основного закону. Повага до права з боку суспільства багато в чому залежить від того, чи спроможна держава створити та забезпечити діяльність конституційно-правових інститутів, які вже сформувалися, та сприя-